

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten

Ju2022/01563

REMISSYTTRANDE FRÅN ECPAT SVERIGE

ECPAT Sverige (nedan ECPAT) är en barnrättsorganisation som arbetar mot alla former av sexuell exploatering av barn. ECPAT har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18) och vill utifrån sitt uppdrag lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Psykiskt våld mot barn är ett allvarligt samhällsproblem. I vår stömlinje möter vi barn som på olika sätt, ofta kopplat till spridning av nakenbilder, utsätts för psykiskt våld. I vår årliga enkätundersökning Nude på nätet (som år 2022 hade över 13 000 barn som deltog) vittnar många om en utsatthet för olika former av psykiskt våld inom en kontext av sexuell exploatering av barn.

ECPAT:

- delar utredningens bedömning av behovet av att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld.
- tillstyrker utredningens förslag att brottstypen psykisk misshandel införs i 3 kap. 5 a § brottsbalken.
- delar inte utredningens bedömning att psykisk misshandel inte ska inkluderas i barnfridsbrottet.
- delar utredningens bedömning vad gäller behovet av förändring av åtalsregleringen för ärekränkingsbrotten.

Om förslaget att införa psykisk misshandel som ett nytt brott

ECPAT anser att förslaget till ny brottskonstruktion är välavvägt och att det är klokt att fokusera på handlingsmönster. Straffskalan är vid, vilket framstår som rimligt då vitt skilda gärningar kan komma att omfattas av det nya straffbudet. Det är angeläget att utvärdera hur kommande 3 kap 5 a § brottsbalken kommer att tillämpas av åklagare och domstolar, särskilt med tanke på de frågor kring gärnings- och regelkonkurrens som överlämnats till rättstillämpningen.

Spridning av bilder och exposekonton som psykiskt våld

Utredningen lyfter upp spridning av bilder, videor och intima meddelanden samt ryktesspridning som ett sätt att utöva psykiskt våld genom ett kontrollerande beteende. ECPAT delar den uppfattningen men vill också understryka att spridningen av sådant material även kan

ECPAT Sverige
Sankt Göransgatan 66
112 33 Stockholm

08-59 89 20 00
info@ecpat.se
www.ecpat.se

ses som upprepade nedvärderande, förödmjukande eller på annat sätt kränkande gärningar som ofta kan innebära ett stort lidande för den som utsätts.

I vår enkätundersökning *Nude på nätet* svarar 23 procent av flickorna och 16 procent av pojkarna att de fått sina nakenbilder spridda.¹ Det är vanligt att barnen skuld- och skambelägger sig själva i stället för gärningspersonen när bilderna spridits. Som exempel på kontrollerande beteende kan också nämnas att barnen i enkätundersökningen berättar att spridningen skett när de försökt göra slut med en partner eller inte längre velat ha kontakt med personen de bytt bilder med.²

Spridningen av bilderna kan ske på olika sätt, till exempel i chattgrupper eller klasschattar på till exempel Snapchat eller andra sociala medieplattformar. I sammanhanget ville ECPAT särskilt lyfta fram fenomenet med så kallade ”exposekonton”. Dessa konton på olika typer av sociala medier har ofta en lokal koppling till en viss ort eller till och med skola och får därför ofta stor spridning i det utsatta barnets närmiljö. Nakenbilder på barnet sprids på kontot med uppgifter om barnets namn och ålder, det förekommer även att barnets användarnamn i sociala medier och andra uppgifter om barnet delas på dessa konton. Barn i enkätundersökningen som utsatts för att bli uthängda på exposekonton vittnar om att det påverkat deras mående långt efter att uthängningen ägt rum. I vår kommande rapport om exposekonton (släpps våren 2023) kommer det framgå hur många barn följer dessa konton och hur särskilt flickor går in på dem för att kolla om de själva blivit uthängda. Det visar på hur de som ligger bakom exposekontona alltså utövar ett kontrollerande beteende mot barn på en viss ort eller skola.

Genom de kontakter vi har med barn i vår stödlinje *Ditt ECPAT* vet vi mycket väl hur spridningen av bilder påverkar barnens mående. Vetskapen om att ens skolkamrater eller andra jämnåriga i ens närhet har eller kan ha sett bilderna är svår för många att bära. Barnen vill ofta inte heller berätta för föräldrar eller vuxna på skolan då de är rädda för hur vuxenvärlden ska reagera. De barn som tar kontakt med oss i vår stödlinje berättar om hur tjat, hot om både brottsliga och ej brottsliga gärningar och ekonomisk såväl som känslomässig utpressning används av både vuxna och andra barn för att få barnen att dela bilder och hur dessa senare kan komma att spridas. Detta stärker vad utredningen lyfter fram om att vissa former av psykiskt våld redan är straffbelagda men inte alla former. Mot bakgrund av de konsekvenser spridningen av bilder kan få för barns hälsa på både kort och lång sikt samt det lidande oron innebär instämmer ECPAT i att det är befogat med den kriminalisering utredningen föreslår.

Hot, tjat och utpressning på nätet

Av vår enkätundersökning *Nude på nätet* framgår att 44 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna har blivit hotade att skicka nakenbilder. Det framgår också att 57 procent av flickorna och 21 procent av pojkarna har fått fråga om att sälja nakenbilder.³ Som nämnts ovan behöver inte alltid hoten handla om hot om brottsliga gärningar (dvs utgör inte brottet olaga hot). Hoten kan, förutom att i sig vara kränkande gärningar, också innebära ett kontrollerande beteende då gärningspersonen utnyttjar den maktposition det innebär att ha bilden till att förmå barnet att skicka nya bilder eller att det eskalerar till andra former av övergrepp. Gärningspersonen kan

---

¹ ECPAT Sverige, *Allt som inte är ett ja är ett nej – en rapport om barns utsatthet för sexualbrott i vardagen och vilka strategier de har för att skydda sig*, 2021, s. 19.

² ECPAT Sverige (2021), s. 33-34.

³ ECPAT Sverige (2021), s. 19.

också genom detta hindra barnet att söka hjälp och stöd av rädsla för att bilden ska spridas.⁴ När det kommer till att ha fått fråga om att sälja nakenbilder innebär det ofta tjat från gärningspersonen som i sig är mycket störande och integritetskränkande för barnet. En flicka på 16 år säger följande i vår enkätundersökning:

Jag skickade för att bli av med tjetet som var hela tiden men det slutade inte där då. Utan fler och värre bilder och videor skulle skickas för samma summa. Men till sist så jag ifrån. Visst han fattade inte så han våldtog mig istället och jag vågade inte säga till någon för jag skämdes.⁵

Citatet visar hur vad som kan ses som relativt ofarligt om än irriterande faktiskt kan leda till mycket allvarlig brottslighet. Tjat och utpressning från andra barn eller från vuxna kan alltså innebära ett psykiskt lidande för barnen.

Förutom hot, tjat och utpressning när det kommer till nakenbilder, berättar barnen som kontakter oss via vår stömlinje om hur de utsätts för liknande beteende när det kommer till sex och relationer i övrigt. Det kan handla om tjat och emotionell utpressning för att gå med på att ha sex med en annan person eller stanna kvar i en relation. Barn berättar också om hur partners hotar med att begå suicid om barnet lämnar relationen. Det handlar om en utsatthet som barn befinner sig i och som ofta innebär psykiskt lidande med konsekvenser för barnets hälsa och välmående.

Tillbörlig och otillbörlig kontroll

Gränsen mellan tillbörlig och otillbörlig kontroll läggs inom vad som är tillåtet inom en förälders tillsynsansvar. Vad som i sammanhanget inte lyfts fram lika tydligt är barns rätt att själva bestämma i stigande grad utifrån ålder och mognad. När det kommer till barn- och föräldrarelationen kan alltså det bli komplexa avvägningar om vad som är tillbörlig eller otillbörlig kontroll, vilket kan leda till förutsebarhetsproblem. Hänvisning till självbestämmande såsom begreppet förstås i 1 kap 1 § tredje stycket socialtjänstlagen blir också svårare att använda sig av när det handlar om kontrollerande beteenden mot barn eftersom barn inte har samma självbestämmanderätt som vuxna och inte heller samma möjligheter att faktiskt utöva ett självbestämmande.

Psykisk misshandel och barnfridsbrottet

För barnfridsbrott (4 kap 3 § brottsbalken) döms en till ett barn närstående person som utsätter en annan till barnet närstående person för något av de brott som anges i lagrummet och barnet har bevittnat detta, förutsatt att förövaren är närstående eller tidigare närstående till den andra till barnet närstående personen. Utredningen har gjort bedömningen att det föreslagna brottet psykisk misshandel inte ska ingå i brottskatalogen för barnfridsbrottet. ECPAT finner inte att utredningen motiverat det ställningstagandet på ett godtagbart sätt. Det framkommer inte vilka belägg utredningen har för att det inte skulle vara lika skrämmande för barn att bevittna psykiskt våld som annat våld, eller i vart fall varför det i så fall skulle vara skrämmande i en så pass liten

---

⁴ ECPAT Sverige (2021), s. 30.

⁵ ECPAT Sverige (2021), s. 37.

omfattning att det inte är lämpligt att inkludera det i ett barnfridsbrott. Det stämmer förvisso att det är en form av psykiskt våld att låta barn bevittna våld men av systematiska skäl och att det ofta kan finnas flera barn som på olika sätt blir utsatta för våldet i hemmet, så framstår det som lämpligare att inkludera psykisk misshandel i barnfridsbrottet. Till exempel skulle ett barn som ser sitt syskon bli utsatt för psykisk misshandel av deras förälder med utredningens förslag inte vara utsatt för ett barnfridsbrott, vilket inte är rimligt.

Föredragande i ärendet har varit barnrättsjuristen Susanna Eriksson.

Stockholm den 10 november 2022

För ECPAT Sverige,

Anna Karin Hildingson Boqvist
Generalsekreterare